

KANSALAISEN PERUSOIKEUDET
JA VELVOLLISUUDET

2019

KANSALAISEN VELVOLLISUUDET

Kaikilla suomalaisilla ja Suomessa asuvilla ulkomaalaisilla on samat velvollisuudet, lukuun ottamatta yhtä, mitä?

❖ Asevelvollisuus (165, 255 tai 347 pvä)

- kaikilla 18-60 -vuotiailla suomalaisilla miehillä
- halutessaan voi hakea siviilipalvelukseen (347 pvä työtä valtiolle tai kunnalle)
- alle 30-vuotiaan ulkomaalaisen täytyy suorittaa asepalvelus, jos hän saa Suomen kansalaisuuden. Jos hän on ollut armeijassa omassa lähtömaassaan, hän voi hakea vapautusta asepalveluksesta.

❖ Kaikilla Suomen kansalaisilla on velvollisuus auttaa ja puolustaa maata, jos alkaa sota.

❖ Naiset voivat halutessaan hakea armeijaan, mutta asevelvollisuutta ei ole.

TÄRKEIN VELVOLLISUUS

❖ Noudattaa lakia.

- Suomalaista yhteiskuntaa ja sen toimintaa säätelevät lait.
- Tärkein laki on perustuslaki, mikään muu laki ei saa olla sen kanssa ristiriidassa. Säädetään mm. Suomessa asuvien perusoikeuksista ja siitä, miten Suomen valtio toimii.
- Kaikkien, jotka asuvat Suomessa, täytyy noudattaa Suomen lakeja, myös viranomaisten.
- Lait säätää eduskunta. Kuka tahansa voi kannella joko oikeuskanslerille tai eduskunnan oikeusasiamiehelle, jos epäilee, että viranomainen on rikkonut lakia.
- Suomen ja Suomessa asuvien henkilöiden pitää noudattaa myös Euroopan unionin lakeja.

OPPIVELVOLLISUUS

- ❖ Suomessa vakituisesti asuvilla lapsilla on velvollisuus suorittaa perusopetuksen oppimäärä
- ❖ alkaa yleensä sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta ja päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta. Oppivelvollisuus päättyy sen lukuvuoden lopussa sinä kalenterivuotena, jona nuori täyttää 17 vuotta. Oppivelvollisuus ei siis pääty 17-vuotispäivänä.
- ❖ Pidennetty oppivelvollisuus: ”jos lapsen vamman tai sairauden vuoksi on ilmeistä, ettei perusopetuksen tavoitteita pystytä saavuttamaan yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus jo 6-vuotiaana ja kestää 11 vuotta. Oppivelvollisen huoltajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritetuksi. Jos huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttymistä, hänet voidaan tuomita sakkoon oppivelvollisen valvonnan laiminlyönnistä.
- ❖ Kunta on velvollinen järjestämään perusopetusta kaikille sen alueella asuville oppivelvollisille. Asuinkunta osoittaa oppivelvolliselle koulupaikan ns. lähikoulussa. Lähikoulu ei välttämättä ole lähin koulu. Oppivelvollinen voi pyrkiä myös muuhun kuin kunnan osoittamaan kouluun, mutta subjektiivista oikeutta päästä tähän kouluun hänellä ei ole.”

Lähde: https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/oppivelvollisuus_ja_koulupaikka

VEROJEN MAKSU

- ❖ ”Verot ovat pakollisia maksuja, joita kerätään useista eri kohteista. Sinun pitää esimerkiksi maksaa veroja saamistasi tuloista, kuten palkasta ja opintorahasta. Hyvin pieniä tuloja ei kuitenkaan veroteta.
- ❖ Ansiotulojen, kuten palkan, opintorahan ja eläkkeen, ohella myös pääomatulot ovat veronalaisia. Jos henkilö esimerkiksi omistaa asunnon ja laittaa sen vuokralle, hänen pitää maksaa saamistaan vuokratuloista veroa.
- ❖ Myynnissä olevien tuotteiden ja palvelujen hintaan sisältyy veroja, joten maksat veroja joka kerta, kun ostat vaikkapa ruokaa. Veroja maksetaan myös mm. kiinteistöistä, kuten omakotitalosta, ja ajoneuvoista sekä tietyn euromäärän ylittävistä perinnöistä ja lahjoista. Yksityisten ihmisten ohella yritykset maksavat veroja.”

Lähde: <https://www.veronmaksajat.fi/Palkka-ja-elake/Verotietoa-nuorille/>

MIHIN VERORAHAT KÄYTETÄÄN?

- ❖ ”Veroilla rahoitetaan julkisen sektorin toimintaa eli terveydenhuoltoa, koulutusta ja muita kansalaisten tarvitsemia palveluja.
- ❖ Veroilla kustannetaan myös tulonsiirtoja, kuten lapsilisiä, eläkkeitä ja toimeentuloturva.
- ❖ Osansa veroista vievät lisäksi julkisen hallinnon ylläpito, tiet, viemäriverkosto ja muut yhteiskunnan rakenteet sekä valtionvelan korot.
- ❖ Veronmaksajana et voi päättää, mihin juuri sinun veroeurosi käytetään. Verot kootaan yhteiseen kassaan, josta ne ohjataan eri kohteisiin.
- ❖ Julkisten menojen rahoittamisen lisäksi verotuksella on myös muita tehtäviä. Ympäristöverot ohjaavat esimerkiksi ihmisiä käyttämään ympäristöystävällisempiä tuotteita ja palveluja. Toisaalta esimerkiksi ruuasta maksetaan vähemmän arvonlisäveroa kuin viihde-elektroniikasta.
- ❖ Veroja maksetaan valtiolle, kunnille ja sosiaaliturvarahastoille, joita ovat Suomessa lakisääteistä eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset. Evankelis-luterilaisella ja ortodoksisella kirkolla on myös oikeus verottaa jäseniään. Käytännössä pääosan verotuksesta toimittaa verohallinto.”

Lähde: <https://www.veronmaksajat.fi/Palkka-ja-elake/Verotietoa-nuorille/>

HUOLTAJIEN VELVOLLISUUS HUOLEHTIA LAPSISTA

- ❖ Huoltajien oikeudet ja velvollisuudet määritellään lainsäädännössä usein lasten oikeuksien kautta. Huoltajat toimivat alaikäisen lapsensa edustajina ja edunvalvojina; heillä on oikeus saada tietoa ja tulla kuulluksi omaa lastaan koskevissa asioissa.
- ❖ Lasten vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista, huollosta ja tasapainoisesta kehityksestä (Lastensuojelulaki 417/2007, 2 §).
- ❖ Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983, 1 §)

VELVOLLISUUS NIMEEN

- ❖ Sukunimi
- ❖ 1-3 etunimeä
- ❖ <http://verkkopalvelu.vrk.fi/Nimipalvelu/default.asp?L=1>

VELVOLLISUUS AUTTAA

❖ *Joka tietäen toisen olevan hengenvaarassa tai vakavassa terveyden vaarassa on tälle antamatta tai hankkimatta sellaista apua, jota hänen mahdollisuutensa ja tilanteen luonne huomioon ottaen kohtuudella voidaan häneltä edellyttää, on tuomittava pelastustoimen laiminlyönnistä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (Rikoslaki luku 21, pykälä 15)*

KANSALAISTEN OIKEUDET

- ❖ Kaikilla ihmisillä on samat oikeudet lain edessä. Laki ei saa olla erilainen miehille ja naisille, eri uskonnoille, rikkaille ja köyhille jne. Laki on sama kaikille ihmisille. Suomessa asuvien ulkomaalaisten perusoikeudet ovat melkein samanlaiset kuin suomalaisten. Joskus voi olla eroja, esimerkiksi äänioikeudessa ja työnteossa, jossa ulkomaalainen voi tarvita työluvan.
- ❖ Oikeus elää rauhassa ja olla vapaa
- ❖ Oikeus siihen, että omaisuus on turvassa
- ❖ Oikeus turvalliseen elämään

YHDENVERTAINEN KOHTELU

❖ Ketään ei saa kohdella eri tavoin esimerkiksi sukupuolen, iän, uskonnon tai vamman vuoksi.

SANANVAPAAUS

- ❖ Oikeus sanoa ja kirjoittaa mielipiteensä julkisesti
- ❖ Sananvapaus ei tarkoita sitä, että mitä tahansa saa sanoa. Sananvapauteen kuuluu vastuu.
- ❖ Sananvapaus ei oikeuta syrjintään, toisen ihmisen kunnian loukkaamiseen tai väkivaltaan yllyttämiseen. Esimerkiksi internetin keskustelusivujen sensuuri rasististen viestien estämiseksi ei ole mielipiteen- ja sananvapauden vastaista.
- ❖ Sananvapauden rajoja joudutaan usein pohtimaan suhteessa yksityiselämän suojaan. Sananvapauden suojan varmistamiseksi esimerkiksi poliitikkoja voidaan arvostella ankarammin sanankääntein kuin sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole uranvalintansa myötä asettuneet samalla tavoin julkisen huomion ja arvioinnin kohteeksi.
- ❖ Rikoslaisissa on kielletty muun muassa salakuvaaminen, yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen ja kunnianloukkaus, joissa on tehty rajanvetoa yksityiselämän ja sananvapauden välillä. Esimerkiksi henkilöä ei saa kuvata kotirauhan suojan alueella ilman toisen henkilön lupaa. Sen sijaan julkisella paikalla, johon jokaisella on oikeus päästä, on oikeus kuvata vapaasti.

Lähde: <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/mielipiteen-ja-sananvapaus/>

MIELIPITEEN- JA SANANVAPAAUS IHMISOIKEUSSOPIMUKSISSA

❖ YK:n ihmisoikeussopimukset

- Kansalais- ja poliittisten oikeuksien sopimus korostaa, että mielipiteen- ja sananvapauden käyttö merkitsee erityistä vastuuta. Erillisessä artiklassa rajoitetaan sotapropagandaa ja syrjintään, vihollisuuksiin tai väkivaltaan yllyttämistä.
- Lapsen oikeuksien sopimus takaa lapsille oikeuden ilmaista näkemyksensä häntä koskevissa asioissa ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

❖ Euroopan ihmisoikeussopimus

- Euroopan ihmisoikeussopimuksessa käsitellään hieman tarkemmin niitä asioita, jotka voivat aiheuttaa sananvapauden rajoittamista. Sellaisia ovat esimerkiksi yleinen turvallisuus, rikollisuuden estäminen tai luottamuksellisten tietojen säilyminen.

Lähde: <http://www.ihmisoikeydet.net/ihmisoikeydet/mielipiteen-ja-sanavapaus/>

YK:N IHMISOIKEUSSOPIMUKSET

Lähde: <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/mielipiteen-ja-sanavapaus/>

❖ 19. artikla

- Jokaisella on oikeus mielipiteen vapauteen ilman ulkopuolista puuttumista.
- Jokaisella on sananvapaus; tämä oikeus sisältää vapauden hankkia, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia riippumatta alueellisista rajoista joko suullisesti, kirjallisesti tai painettuna taiteellisessa muodossa tai muulla hänen valitsemallaan tavalla.
- Edellisessä kohdassa tarkoitettujen vapauksien käyttö merkitsee erityisiä velvollisuuksia ja erityistä vastuuta. Se voidaan sen tähden saattaa tiettyjen rajoitusten alaiseksi, mutta näiden tulee olla laissa säädettyjä ja sellaisia, jotka ovat välttämättömiä 1) toisten henkilöiden oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi, 2) valtion turvallisuuden tai yleisen järjestyksen ("ordre public"), terveydenhoidon tai moraalin suojelemiseksi.

YK:N IHMISOIKEUSSOPIMUKSET

Lähde: <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/mielipiteen-ja-sanavapaus/>

❖ 20. artikla

- Kaikki propaganda sodan puolesta on kiellettävä lailla.
- Kaikki kansallisen, rotu- tai uskonnollisen vihan puoltaminen, joka merkitsee yllytystä syrjintään, vihollisuuksiin tai väkivaltaan, on kiellettävä lailla.

YLEISSOPIMUS LAPSEN OIKEUKSISTA

Lähde: <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/mielipiteen-ja-sanavapaus/>

❖ 12. artikla

- Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
- Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimitelimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

YLEISSOPIMUS LAPSEN OIKEUKSISTA

Lähde: <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/mielipiteen-ja-sananvapaus/>

❖ 13. artikla

- Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Tämä oikeus sisältää vapauden hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yli rajojen suullisessa, kirjallisessa, painetussa, taiteen tai missä tahansa muussa lapsen valitsemassa muodossa.
- Tämän oikeuden käytölle voidaan asettaa tiettyjä rajoituksia, mutta vain sellaisia, joista säädetään laissa ja jotka ovat välttämättömiä:
 - a) muiden oikeuksien tai maineen kunnioittamiseksi; tai
 - b) kansallisen turvallisuuden, yleisen järjestyksen (ordre public), tai väestön terveyden tai moraalin suojelemiseksi.

EUROOPAN IHMISOIKEUSSOPIMUS

Lähde: <http://www.ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/mielipiteen-ja-sananvapaus/>

❖ 10. artikla

- Jokaisella on sananvapaus. Tämä oikeus sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Tämä artikla ei estä valtioita tekemästä radio-, televisio- ja elokuvayhtiöitä luvanvaraisiksi.
- Koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

JÄRJESTÄÄ KOKOUKSIA JA MIELENOSOITUKSIA

- ❖ ”Yleinen kokous ja yleisötilaisuus on järjestettävä rauhanomaisesti sekä osanottajien tai sivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta. Tällaista tilaisuutta järjestettäessä on huolehdittava siitä, ettei kokoontumisesta aiheudu huomattavaa haittaa ympäristölle. Ketään ei saa yleistä kokousta tai yleisötilaisuutta järjestettäessä asettaa ilman hyväksyttävää syytä eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella.
- ❖ Järjestäjän on tehtävä ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä yleisestä kokouksesta suullisesti tai kirjallisesti ilmoitus kokouspaikan poliisille vähintään kuusi tuntia ennen kokouksen alkamista. Myöhemminkin tehtyä ilmoitusta voidaan pitää pätevänä, jos kokouksen järjestämisestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle.
- ❖ Ilmoitus voidaan tehdä myös sellaisesta ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä mielenosoituksesta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten. Tällöin mielenosoitukseen sovelletaan tämän lain säännöksiä yleisestä kokouksesta 5 §:ää lukuun ottamatta.”
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990530>
- ❖ Mielenosoitus on toiminta tai teko, jolla esitetään huomiota herättävästi vaatimus, vastalause, mielipide tai muu sellainen.
<https://www.italehti.fi/politiikka/a/f11ee808-ae63-4ca1-ae93-c4612da5ec9e>

USKONNONVAPAAUS

- ❖ ”Uskonnonvapaus on perusoikeus, johon kuuluu vapaus uskoa, vapaus olla uskomatta, ja valtion tasapuolinen suhtautuminen eri vakaumuksiin. Uskonnonvapaus ei edellytä valtion erityistoimia, ja esimerkiksi koulun velvollisuus uskonnon opetukseen ei ole uskonnonvapauden osa. Suomessa uskonnonvapauden suurimmat ongelmat ovat vakaumusten tasa-arvossa.
- ❖ Uskonnonvapaus tai vakaumuksenvapaus voidaan jakaa kolmeen osaan: vapaus harjoittaa uskontoa (positiivinen uskonnonvapaus), vapaus olla osallistumatta uskonnonharjoitukseen (negatiivinen uskonnonvapaus), ja valtion tasapuolinen suhtautuminen kaikkiin katsomuksiin.”

Lähde: <https://uskonnonvapaus.fi/artikkelit/mita.html>

MITÄ USKONNONVAPAAUS EI OLE?

- ❖ ”Uskonnonvapaus kertoo mitä hallinto ei saa tehdä: ei saa kieltää rukoilemasta, ei saa pakottaa rukoilemaan, ei saa suosia mitään vakaumusta. Uskonnonvapaus ei edellytä erillistä uskonnonvapauslakia eikä muitakaan erityistoimia valtiolta.
- ❖ Oikeus oman uskonnon opetukseen yhteiskunnan ylläpitämissä kouluissa ei ole osa uskonnonvapautta, vaan erillinen oikeus. Kuten poliittinen vapaus tarkoittaa puolueille vapautta levittää aatettaan, mutta ei koulujen velvollisuutta opettaa minkään puolueen oppia, ei uskonnonvapauskaan tarkoita, että valtion tulisi tehdä jotain uskontokuntien puolesta.
- ❖ Uskonnonvapaus ei ole rajoittamaton, kaiken muun lainsäädännön ohittava oikeus. Ristiriidat uskonnollisten tapojen ja maan lakien välillä ratkaistaan tapauskohtaisesti. Esimerkiksi rituaaliteurastus on Suomessa osittain sallittu säätämällä eläinsuojelulakiin tätä koskeva poikkeus, mutta tilanne voi muuttua. Poikien ympärileikkaukset on sallittu mutta tilanne on hieman epämääräinen varsinaisen lain puuttuessa.
- ❖ Uskonnonvapaus ei myöskään kiellä yhteisöjä rajoittamasta uskonnon harjoitusta ja levitystä. Esimerkiksi kaupunki ei saa kieltää ovelta ovelle saarnaamista, taloyhtiö sen voi tehdä. Saa perustaa sellaisia yhdistyksiä, jotka edellyttävät jäseniltään jonkun uskonnon tunnustamista. Kauppias saa vapaasti soittaa vaikka virsiä kaupassaan, kunnan ylläpitämässä koulussa näin ei ole.”

Lähde: <https://uskonnonvapaus.fi/artikkelit/mita.html>

LIKKUMISEN VAPAAUS

- ❖ Jokaisella on oikeus liikkua vapaasti ja valita asuinpaikkansa kunkin valtion sisällä.
- ❖ Jokaisella on oikeus lähteä maasta, myös omasta maastaan, ja palata maahansa.

YKSITYISYYDEN SUOJA

- ❖ Yksityisyyden suojaan kuuluu muun muassa henkilötietojen, kunnian, kotirauhan ja luottamuksellisen viestin suoja.
- ❖ Rikoksena rangaistavaa ovat monet yksityisyyttä loukkaavat teot. Kotirauhan rikkominen tarkoittaa esimerkiksi tunkeutumista toisen kotiin tai toisen häiritsemistä kotonaan. Salakuuntelu ja salakatselu on kiellettyä kotirauhan suojaamissa paikoissa, mutta myös muuten yksityisyyttä loukkaavasti.
- ❖ Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen on yleensä kiellettyä, vaikka tieto olisi todenmukainen. Eräissä tilanteissa sananvapaus ja yksityisyyden suoja voivat olla ristiriidassa. Julkisuuden henkilöiden yksityisyyttä voidaan arvioida toisin perustein, jos yksityisellä tiedolla on yhteiskunnallista merkitystä. Levittäminen tarkoittaa yksityisen tiedon saattamista julkisuuteen tavalla, joka aiheuttaa kärsimystä ja vahinkoa loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. Kunnianloukkaus taas tarkoittaa valheellisen tiedon levittämistä loukkaavalla tavalla.

ILMAINEN PERUSOPETUS

❖ Ihmisillä on oikeus opiskella ilmaiseksi peruskoulussa.

KIELI

- ❖ Suomen **viralliset** kielet ovat suomen kieli ja ruotsin kieli.
- ❖ Jokaisella on oikeus puhua suomea tai ruotsia virallisissa asioissa

TYÖ

- ❖ Jokaisella on oikeus valita työ ja saada siitä rahaa.
- ❖ Valtion täytyy suojella työntekijöitä.
- ❖ Valtion täytyy **huolehtia** siitä, että jokaiselle on työtä.

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT

- ❖ Kaikilla ihmisillä on oikeus perusasioihin, esimerkiksi ruokaan ja asuntoon, vaikka on työtön, sairas tai vanha.
- ❖ Kaikilla ihmisillä on oikeus **sosiaali- ja terveyspalveluihin**.
- ❖ Kaikista lapsista täytyy aina huolehtia.

ÄÄNESTÄÄ VAALEISSA

- ❖ Kaikki yli 18-vuotiaat ihmiset saavat **äänestää vaaleissa**. Vaaleja ovat:
 - presidentinvaalit
 - eduskuntavaalit
 - kunnallisvaalit
 - Euroedustajavaalit
- ❖ 18-vuotias ulkomaalainen, joka asuu **vakituisesti** Suomessa, voi äänestää kunnallisvaaleissa.

LASTEN JA NUORTEN OIKEUDET

❖ 6 vuotta

- Oikeus ja velvollisuus:
 - Lapsen täytyy osallistua esiopetukseen.
 - Lapsi voi aloittaa koulun poikkeusluvalla.

❖ 7 vuotta

- Oikeus ja velvollisuus:
 - Koulu alkaa (oppivelvollisuus). Erityistapauksissa koulun voi aloittaa myöhemmin.

❖ 12 vuotta

- Oikeus:
 - Lapsen etu- tai sukunimeä ei voi muuttaa ilman hänen suostumustaan.
 - Lasta ei voida liittää uskontokuntaan ilman hänen suostumustaan. Myös uskontokunnasta eroamiseen tarvitaan lapsen lupa.
 - Avioerolapsella on oikeus kieltäytyä tapaamasta toista vanhempaansa.
 - Lasta ei voi adoptoida ilman hänen suostumustaan.
 - Jos perheessä on ongelmia, lapsi voi itse pyytää sijaishuoltoa. Sijaishuolto tarkoittaa, että lapsi asuu muualla kuin vanhempien luona.
- Velvollisuus:
 - Lapsi ei saa enää ajaa polkupyörää jalkakäytävällä

❖ 14 vuotta

- Oikeus:
 - Lapsi voi tehdä kevyttä työtä muutaman tunnin päivässä, jos se ei haittaa hänen terveyttään tai koulunkäyntiään. Työsopimukseen tarvitaan huoltajan allekirjoitus.
- Velvollisuus:
 - Korjata aiheuttamansa vahinko
 - Voidaan ottaa huostaan tai sijoittaa koulukotiin

❖ 15 vuotta

- Oikeus
 - Nuori voi itse solmia työsopimuksen. Vanhemmat voivat kuitenkin purkaa alle 18-vuotiaan sopimuksen, jos nuori ei ole kertonut heille työstä.
 - Nuorella on oikeus avata oma pankkitili ja hallita omalla työllään ansaitsemaansa omaisuutta.
 - Kun nuori on suorittanut oppivelvollisuuden, hän saa tehdä kokopäivätyötä klo 6.00–22.00 välisenä aikana.
 - Nuori voi suorittaa mopon, traktorin ja moottoriveneen kuljettamiseen tarvittavan ajoluvan.
 - Nuori saa kuljettaa polkupyörällä alle 10-vuotiasta lasta.
 - Nuori voi liittyä uskontokuntaan tai erota uskontokunnasta vanhempien kirjallisella luvalla.
 - Nostaa kante, jos itse uhri
 - Uskontokuntaan voi liittyä/erota huoltajan suostumuksella
 - Saa liittyä poliittiseen puolueeseen tai muihin yhdistyksiin
- Velvollisuus
 - Nuori on vastuussa tekemistään rikoksista. Jos nuori tekee rikoksen, hän voi joutua syytteeseen ja saada tuomion.

❖ 16 vuotta

- Lasten seksuaalinen suojaikäraja on 16 vuotta. Tämä tarkoittaa sitä, että seksuaalinen toiminta alle 16-vuotiaan kanssa on rangaistava teko (Poikkeuksena samalla kehitystasolla olevien nuorten keskinäinen sukupuolisuhde). Seksuaalipalvelujen ostaminen alle 18-vuotiaalta on rikos.
- Oikeus
 - Suorittaa kevytmoottoripyörän kuljettamiseen tarvittava A-ajokortti.
 - Oikeus omaan sairausvakuutuskorttiin. Tämä tarkoittaa, että 16-vuotias on vakuutettu vanhuuden, työttömyyden ja työkyvyttömyyden varalta ja että sairausvakuutuskorvaus maksetaan nuorelle itselleen, ei esimerkiksi vanhemmille.

❖ 17 vuotta

- Oikeus
 - Oppivelvollisuus päättyy, ellei sitä ole jo suoritettu.
 - Oikeus lapsilisään päättyy.
 - Nuori voi hakea KELA:n opintotukea. Huoltajan tulot vaikuttavat kuitenkin opintotuen määrään ja myöntämiseen.

❖ 18 vuotta

- Täysi-ikäisyys
- Oikeus:
 - mennä naimisiin
 - äänestää valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa
 - hankkia oma passi
 - liittyä tai erota uskontokunnasta
 - määrätä oman omaisuuden käytöstä
 - hankkia ajokortti (esimerkiksi moottoripyörä, henkilöauto)
 - ostaa mietoja alkoholijuomia
 - ostaa tupakkatuotteita
 - toimia lainan takaajana
 - tehdä osamaksusopimus
 - saada kansalaisuus (18–22-vuotias), jos on asunut pitkään Suomessa.
- Velvollisuus:
 - miehillä asevelvollisuus (armeija tai siviilipalvelus)

VANHEMPIEN OIKEUDET

- ❖ Vanhemmilla on oikeus saada tietoa alaikäistä koskevista asioista, jotka vaikuttavat oleellisesti hänen elämäänsä, sekä puuttua alaikäisen lapsensa päätöksiin.
- ❖ Vanhemmat ovat alle 18-vuotiaan edunvalvoja oikeudellisissa asioissa. 15–17-vuotiaan huoltajilla on oikeus tulla kuulluiksi tätä koskevassa rikostutkinnassa ja oikeuskäsittelyssä.
- ❖ Alaikäisellä ei ole samanlaista oikeutta solmia sopimuksia kuin aikuisella. Alle 18-vuotias ei voi esimerkiksi tilata lehteä tai solmia liittymäsopimusta ilman huoltajan lupaa. Huoltaja voi vaatia alaikäisen omin päin tekemän sopimuksen, kuten vuokrasopimuksen, purkua.
- ❖ 15 vuotta täyttänyt voi tehdä työsopimuksen itsenäisesti, mutta huoltajalla on oikeus purkaa työsopimus, jos hän pitää työsopimusta haitallisena nuoren kasvulle, kehitykselle tai terveydelle.
- ❖ 15 vuotta täyttänyt saa hallita itse ansaitsemiaan rahoja ja perustaa niitä varten oman pankkitilin ilman vanhempien lupaa. **Vanhemmilla ei ole oikeutta käyttää 15 vuotta täyttäneen itse ansaitsemia rahoja.** Alle 18-vuotias ei kuitenkaan saa tehdä suurisummaisia ostoksia itsenäisesti, vaan vanhemmat voivat halutessaan vaatia kaupan purkamista.

OIKEIN VAI VÄÄRIN?

- ❖ 1. Perustuslaki on maan ylin laki.
- ❖ 2. Mies saa lukea vaimon kirjeet, vaikka vaimo ei anna lupaa.
- ❖ 3. Laki on erilainen ulkomaalaisille.
- ❖ 4. Ulkomaalainen voi järjestää torilla mielenosoituksen.
- ❖ 5. Ihmisillä on oikeus puhua ruotsia työvoimatoimistossa työvoimaneuvojan kanssa.
- ❖ 6. Peruskoulussa ei voi opiskella, jos on köyhä.
- ❖ 7. Valtio huolehtii lapsista, jos vanhemmat eivät huolehdi.
- ❖ 8. Naapuri saa huutaa ja soittaa kovaa musiikkia omassa asunnossa, vaikka se häiritsee toisia talon asukkaita.
- ❖ 9. Laki antaa enemmän oikeuksia miehille kuin naisille.
- ❖ 10. Ihmisillä on oikeus mennä torille ja puhua uskonnosta kaikille ihmisille.